

Gördüğünüz belki de ben değilimdir!

Daha çok animasyonlarıyla tanınan, çağdaş sanatın büyük ismi William Kentridge, sürpriz bir performans için iDans festivalindeydi. Performansını "operayı ve absürd kavramını anlama çabam üzerine" diye yorumlayan sanatçıyla konuşmadan edemedik

SEDA NİGBOLU

İşlerini 4. İstanbul Bienali ve geçen yıl İstanbul Modern'de 'Gölgeye Övgü' sergisi kapsamında İstanbul'da görme fırsatı bulduğumuz çağdaş sanatın yıldız isimlerinden Güney Afrikalı sanatçı William Kentridge'in ilk İstanbul ziyaretiyse beklenmedik bir etkinlik aracılığıyla oldu. 1955 doğumlu usta sanatçının 'This is not me, the horse is not mine' (Ben ben değilim, at benim değil) isimli performansı, çağdaş dans festivali iDans'ın beşinci senesindeki sürprizlerindendi.

Eser, animasyon ağırlıklı işleriyle bilinen Kentridge'den alışık olmadığımız formatta, bir nevi 'lecture' (tam karşılığı değil ama anlamda 'ders') niteliğindedir. Performansın çıkış noktası 1836 tarihli Gogol hikayesi 'Burun'. Bir gün sahibinin burnundan ayrılıp Rus hiyerarşisi içinde ilerlemeye başlayan bir burnun hikayesi... Ama Kentridge'in anlatım şekli de hikâyenin kendi kadar absürd ve uçuk. Şostakoviç'in 1928'de operalaştırdığı hikâyenin Kentridge tarafından sahnelenen opera versiyonunun prömiyeri geçen yıl Metropolitan'da yapılmıştı.

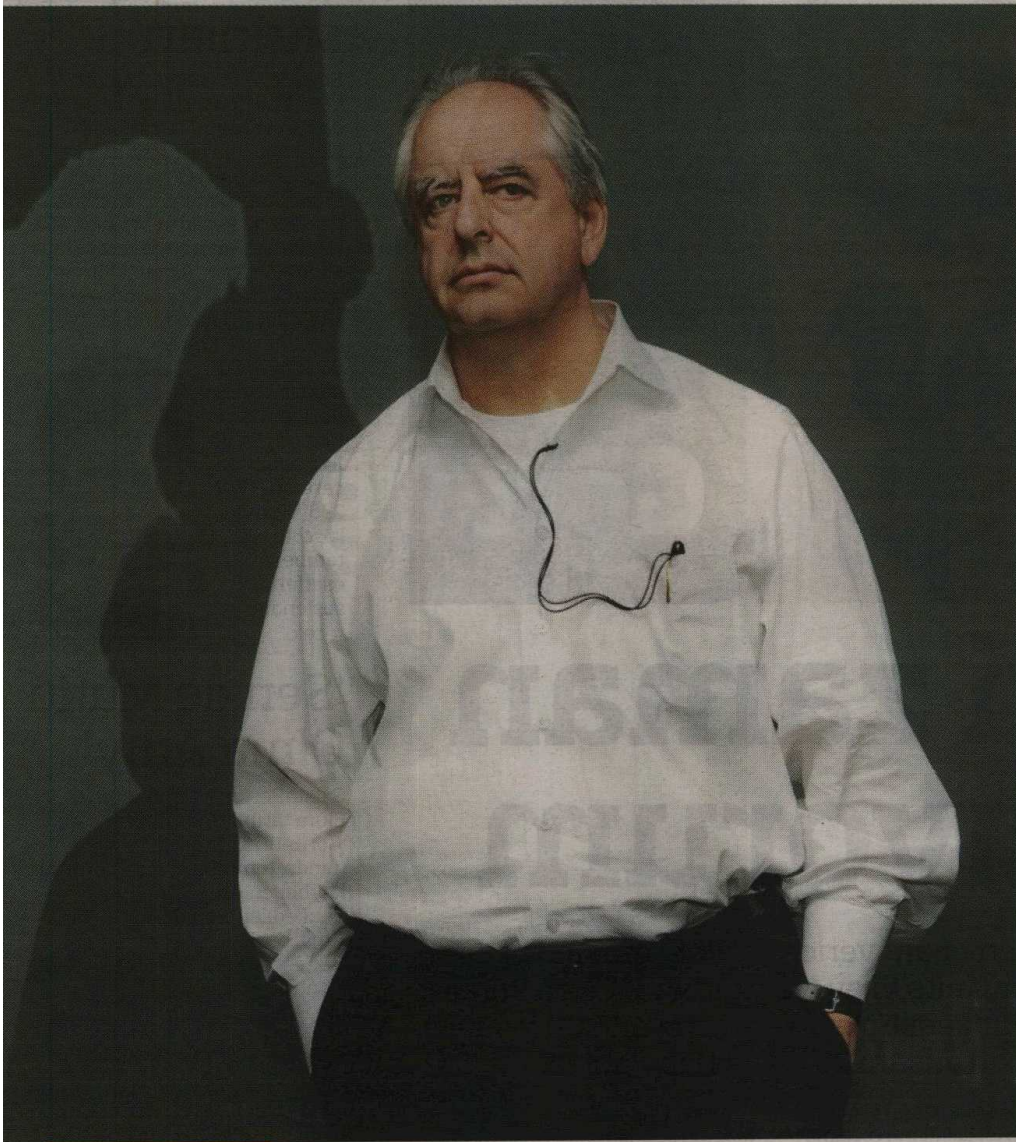
Adını Lenin'in büyük destekçilerinden Nikolay Bukharin'in, hakkındaki suçlamaları reddederken söylediği Rus deyişinden alan performans ise Kentridge'in o operanın hazırlanış sürecindeki düşüncelerine dair kontrolsüz bir beyin fırtınası. Kentridge'i İstanbul'da bulmuşken konuşmadan edemedik.

'Ben ben değilim, at benim değil' performansını, geçen yıl Metropolitan'da yönettiğiniz Şostakoviç operasının bir uzantısı olarak görebilir miyiz?

Opera hakkındaki düşüncelerimi gözden geçirmem için bir fırsattı bu. Eser operadan iki yıl önce, yani 2008'de yazıldı aslında. Operayı ve absürd denilen kavramı anlama çabam, büyük felaketlerle uğraştığımız esnadaki komedi ve trajedilere dair sorular üzerine... Konuya dair yapılmış dramatik ve edebi bir ön araştırma.

Performans esnasında arkanızdaki perdede sizden birkaç tane daha görüyoruz. Bunun esere adını veren Rus deyişi ile bağlantısını nasıl kuruyorsunuz?

Ekranda gördüğünüz belki de ben değilimdir. Bu kişilik ayrılmasına dair bir söylem. Tıpkı Gogol'un kısa hikâyeyi yazanın kendisi olmadığını iddia

Şostakoviç halen provoke edici bir model

Gogol, Şostakovic ve sizin aranızda 100'er yıllık aralar var. O zaman ortaya atılan sorular ve hikâye hâlâ güncel mi? İnanılmaz derecede güncel. Gogol'un hikâyesi modernizm öncesi tarihin bir parçası. Şostakoviç'te ise 1930'lardaki sanatçılara ne oldu sorusu gündemde. Hem politik gelecek hem de gelenek anlamında hâlâ araştıran bir soru bu. İstanbul Bienali'ni gezdim bu sabah. Küratör ve sanatçılar için de önemli bir soruydu bu. Rus modernizmine ilginç tarihî bir araştırma perspektifinden değil, şu anki sanatsal düşüncelerimizi provoke edecek bir model olarak bakıyorum daha çok.

etmesi gibi. Bu aynı zamanda yazar ya da sanatçının kendi eserine olan mesafesiyle de ilgili. Yapan ve bakan kişi arasındaki bölünme hikâyesinin bir parçası.

Video, animasyon, illüstrasyon gibi birbirinden farklı araçlarla çalışıyorsunuz. Bu kadar farklı aracın olanakları arasında kaybolma tehlikesi söz konusu mu?

Bu işlere ilk başladığımda herkesin tavsiyesi tek bir şeye odaklanmam yönündeydi. Çizim yapacaksan sadece çizim, tiyatro yapacaksan sadece tiyatro... Hepsi bir arada yapmaya çalışman her zaman amatör kalacağın anlamına gelir. Hiçbirinde usta olamazsın. Aslında tersinin geçerli olduğunu anlamam yıllarımı aldı. Çizimlerim tiyatromu geliştirdi, tiyatrom çizimlerimi. Bir fikrin farklı araçlar arasındaki dolaşımını izlemek benim yaptığım. Birbirlerini etkiliyorlar karşılıklı olarak. Kayboluyor gibi hissetmiyorum, bir kişinin hepsini yapabilmesi

aksine büyük bir şans.

Dans içermeyen bir işinizin bir çağdaş dans festivalinde sergilenmesi size ne hissettiriyor?

Bu konuda çok mutluyum, çünkü dans şu an yapmakta olduğun şeyin bir adım ötesi. Daha yeni bir eser bitirdim, yapılanma aşamasında. Johannesburg'da sergiledik. Dada Masilo isimli Güney Afrikalı bir dansçıyla işbirliği yaptım, adı 'Dancing with Dada'. Bir sürü düetimiz var ama dans ettiğini pek söyleyemem. Yine de dansa yakın.

Eserleriniz genelde otobiyografik. Peki 'Ben ben değilim, at benim değil' ne derece sizi anlatıyor?

Yaptığım operanın hikâyesinde beni neyin çektiğini anlama çabamdan dolayı otobiyografik. Beni çeken absürd olan, mantıkdışı olanın şeytanlarına teslim olduğunuzda başınıza gelecekle. Burnun bir yüzden ayrılıp kendi yoluna gitmesi...

Bunun ardında yatan bir absürdlük var. Eserin devamında parçalanma ve parçaları yeniden bir araya getirme çabası var.

**FARKLI ARAÇLAR
BİRBİRİNİ ETKİLİYOR
KARŞILIKLI OLARAK. BİR
KİŞİNİN HEPSİNİ
YAPABİLMESİ
BÜYÜK ŞANS.**